EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 18.5.2015
COM(2015) 208 final

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

Üheksas aastaaruanne (2014) ühenduse abi kasutamise kohta nõukogu 27. veebruari 2006. aasta määruse (EÜ) nr 389/2006 (millega luuakse rahalise toetuse programm Küprose türgi kogukonna majandusarengu soodustamiseks) alusel

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

Üheksas aastaaruanne (2014) ühenduse abi kasutamise kohta nõukogu 27. veebruari 2006. aasta määruse (EÜ) nr 389/2006 (millega luuakse rahalise toetuse programm Küprose türgi kogukonna majandusarengu soodustamiseks) alusel

1. SISSEJUHATUS

Nõukogu määrus (EÜ) nr 389/2006[1] (edaspidi „abimäärus") on Küprose türgi kogukonna abistamise aluseks ja selle kohaselt tuleb igal aastal nõukogule ja Euroopa Parlamendile aru anda. Käesolev aruanne käsitleb 2014. aastat.

2. ABI KAVANDAMINE

2006. aastast kuni 2014. aasta lõpuni kavandati abimääruse raames tehtavateks toiminguteks 370 miljonit eurot. 2014. aasta aastaprogrammi summa oli 32,96 miljonit eurot[2]. Mitmeaastases finantsraamistikus 2014–2020 on kehtestatud programmi mitmeaastane perspektiiv, milles on esimest korda ette nähtud stabiilne iga-aastane rahastamine. Abiprogramm on laadilt siiski ajutine ning selle eesmärk on hõlbustada Küprose taasühendamist; nõukogu määrus (EL, EURATOM) nr 1311/2013,[3] millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik, võimaldab seda muuta, kui taasühendamine saavutatakse mitmeaastase finantsraamistiku jooksul. Pärast Küprose kreeka ja türgi kogukondade juhtide ühisdeklaratsiooni 2014. aasta veebruaris lubas komisjon suurendada oma jõupingutusi, et aidata Küprose türgi kogukonnal valmistuda *acquis*' rakendamiseks.

3. RAKENDUSMEHHANISMID

Kõnealust programmi rakendatakse Küprose Vabariigi valitsuse tegeliku kontrolli alt välja jäävatel aladel, kus *acquis*' kohaldamine on ajutiselt peatatud vastavalt ühinemislepingu protokollile nr 10. Abi antakse peamiselt Euroopa Komisjoni poolse otsese eelarve täitmise kaudu, kuid mõningaid projekte hallatakse kaudselt ÜRO arenguprogrammiga (UNDP) ja Briti Nõukogu kaudu.

Komisjon tegutseb ainulaadsetes poliitilistes, õiguslikes ja diplomaatilistes tingimustes. Selleks et rakendada programmi usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtteid järgides, on vaja erikorda. Tavaolukorras nähakse ELi rahastatavate abiprogrammide puhul arenguabi õiguslik raamistik ette abi saava riigi valitsusega sõlmitud lepingutega. Küprose türgi kogukonnale abi andmiseks ei saa selliseid lepinguid sõlmida ning komisjon peab toetuma eeskirjadele ja tingimustele, mida tema arvates kohalikul tasandil parajasti kohaldatakse. Olemusliku riski haldamine ja leevendamine on osa komisjoni tööst ning võetud meetmete hulka kuuluvad intensiivne järelevalve ja toetus abisaajatele, maksetingimuste läbivaatamine ja ettevaatlik suhtumine pangatagatiste kasutamisse. Abi hõlmab märkimisväärses ulatuses toetustena antavat abi, mille haldamine on ressursimahukas.

Sellises keskkonnas eduka ja jätkusuutliku rakendamise tagamiseks peab Küprose türgi kogukond olema täielikult kaasatud *acquis*'ga vastavusseviimise protsessi. Tähtsaima eesmärgi ehk taasühendamise saavutamiseks on endiselt vajalik Küprose türgi ja kreeka kogukondade vaheline koostöö.

---

1 ELT L 65, 7.3.2006, lk 5.

2 Komisjoni otsus C(2014) 9366.

3 ELT L 347, 2.12.2013, lk 884.

Abiprogrammi meeskond kasutab Nikosia põhjaosas asuvat ELi programmi tugibürood (EUPSO). Komisjoni esindus Küprosel korraldab ka kohtumisi, seminare ja pressikonverentse ning suhtleb Küprose avalikkusega tervel saarel, sealhulgas ka programmi teemadel.

4. PROGRAMMI RAKENDAMINE ARUANDEPERIOODIL

4.1. Ülevaade

Pärast kogukondade juhtide ühisavaldust veebruaris loodeti, et konflikti lahendamiseks peetavate kõneluste taasalustamisega tehakse edusamme. Komisjon oli valmis kohandama programmi vastavalt vajadustele, et hõlbustada ja toetada mis tahes kokkuleppeid. Kahjuks ei tehtud aruandeperioodil konfliktile lahenduse leidmiseks peetavatel kõnelustel olulisi edusamme. Komisjon jätkab abimääruse rakendamist eesmärgiga toetada taasühendamist.

2014. aastal toimunud oluliste arengute hulgas oli Nikosia kahe kogukonna jaoks kavandatud Mia Milia / Haspolati uue reoveepuhasti avamine. Euroopa Komisjoni poolt erasektori arendamise, kogukonna edendamise ja kodanikuühiskonna toetamiseks algatatud kolme projektikonkursi raames allkirjastati 50 toetuslepingut. Briti nõukogule 2014. aastal haldamiseks määratud stipendiumiprogrammiga toetati 115 õpilast.

Nii kultuuripärandi kaitse toetamiseks mõeldud usaldust suurendavate meetmete kui ka teadmata kadunud isikute otsimisega tegeleva komitee mõju suurenes. TAIEXi rahastatud *acquis'* rakendamise abi uus tsükkel, millesse on kaasatud 60 liikmesriikide eksperti, algas avakohtumisega Brüsselis ja mitme tööreisiga Küprosele.

Nagu viimasel kahel aastalgi, on eelmiste programmidega rahastatud tegevuste lõpetamiseks tehtud märkimisväärseid jõupingutusi ja 2014. aastal viidi lõpule 225 lepingu täitmine. Aasta lõpus oli lõpule viimata 264 lepingu täitmine võrreldes 533 lepinguga 2011. aasta lõpus. See kajastab suuremas osas lõpule viidud suuremahulist tööd, mis on seotud abiprogrammi rakendamise alguses tehtud väga suure eraldisega ja eelkõige arvukate toetustega. See on võimaldanud programmi ühtlustada, muutes lähenemisviisi sihipärasemaks ja mahu hallatavamaks.

Muret tekitab aga Famagusta reoveevõrgu ehitamise leping, mille komisjon lõpetas 2013. aasta detsembris. FIDICi lepingutingimuste alusel toimunud vaidlused on võtnud märkimisväärselt palju aega ja 2014. aasta lõpus jõudsid need vastastikuse kokkuleppe etappi. Antud juhtum on näidanud, kui oluline roll on Küprose türgi kogukonnal projektide sujuva elluviimise hõlbustamisel ja vaidluste lahendamisel.

Mõne kohaliku pangatagatise sissenõudmist varem takistati. Komisjon leidis, et Küprose türgi kogukonna poolt 2013. aastal võetud meetmed (kohalike õigusaktide muudatused ja ühepoolselt EUPSO-le eristaatuse andmine) on lepinguliste vaidluste mehhanismi ja pangatagatiste kaitsmiseks piisavad. See omakorda võimaldas komisjonil alustada väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (VKEd) antavate selliste toetuste allkirjastamist, mis sõltusid pangatagatisega seotud probleemi lahendusest.

Abimääruse raames antavaid vahendeid kasutati ka meetmete toetamiseks ja 2014. aastal kirjutati alla uuele kaheaastasele lepingule, millega pikendatakse kontorilogistika teenuste osutamist EUPSO kontoris kuni 2017. aasta juulini.

4.2. Edusammud eesmärkide kaupa

Abiprogrammi üldine eesmärk on aidata kaasa Küprose taasühendamisele, soodustades Küprose türgi kogukonna majandusarengut, pöörates erilist tähelepanu saare majanduslikule integratsioonile, tihedamate sidemete loomisele nii kahe kogukonna vahel kui ka Euroopa Liiduga ning *acquis*' ülevõtmiseks valmistumisele. 2014. aastal võeti abimääruse eesmärkide saavutamiseks järgmisi meetmeid.

4.2.1. 1. eesmärk. Infrastruktuuri arendamine ja ümberkorraldamine

Märtsis anti kaua viibinud osaline esialgne heakskiit järgmise põlvkonna võrgu varustamiseks *telekommunikatsiooniseadmetega* ja viidi lõpule võrgu edastusosa migratsioon. Küprose türgi kogukonna plaan eraldada teenuste pakkumine ja võrgu käitamine ei ole siiski teostatud ning kõnealuse sektori täielikku liberaliseerimist ei ole saavutatud.

Aprillis toimus Nikosia kahe kogukonna jaoks kavandatud Mia Milia / Haspolati uue *reoveepuhasti* avamine. Tegemist on saare suurima reoveepuhastiga, mis teenindab Nikosias mõlemat kogukonda. Ehitustööd teostati UNDP kaudu ning seda rahastasid Nikosia kanalisatsiooniamet ja EL. Eesmärgiks on seatud, et mõlemad kogukonnad taaskasutaksid puhastatud vett ja projekteerimistööd algaksid 2015. aastal, kuid tööde kavandamiseks ja teostamiseks peavad kogukonnad jõudma kokkuleppele vee jagamise korraldamise osas.

EL soodustab ka arutelusid koordineerimise üle seoses suure *tunnelkollektori* asendamisega, mis ühendatakse Mia Milia / Haspolati reoveepuhastiga ja mis teenindab Nikosias mõlemat kogukonda. Seda tegevust rahastab EL.

Suurem osa eelseisvatest parandustöödest korrosiooni- ja muude probleemide lahendamiseks Morphou/Güzelyurti *reoveepuhastis* viidi lõpule ja lõplik kasutusluba väljastatakse eeldatavalt 2015. aastal. Nimetatud puhasti jaoks on kavandatud vee taaskasutus põllumajanduses ja hange kuulutatakse välja 2015. aastal.

Famagusta uus *reoveepuhasti* anti üle 2013. aastal, kuid korrosiooniprobleemide tõttu on tulnud mõned komponendid pinnata või asendada defektidest teavitamise perioodil, mis jätkub ka 2015. aastal.

Toimus põhjalik konsulteerimine sidusrühmadega, et kasutada märkimisväärset tehnilist abi Küprose türgi kogukonna suutlikkuse tugevdamiseks vee-, reovee- ja jäätmesektoris. Sellekohane leping sõlmitakse 2015. aasta algupoolel.

Tahkete jäätmete valdkonnas tuleb võtta meetmeid, et suurendada Koutsoventise/Güngöri prügila võimsust teise ladestusala lisamisega, nagu oli planeeritud projektikavandis. See nähti ette 2014. aasta programmitöö raames. Kontrollimatu ladustamise vähendamiseks ja lõpetamiseks on vaja selle sektori tõsist kaasatust. ELi *acquis*'ga nõutud tahkete jäätmete üldkava koostamiseks ja rakendamiseks vajalikku edasist abi antakse 2015. aastal.

Looduskaitse valdkonnas sõlmiti leping UNDPga nelja keskkonnakaitseala teabe- ja halduskeskuse lõpetamiseks. Nende hoonete ehitus peatati 2011. aastal pärast lepingu lõpetamist. Vahepeal ei ole mingi sekkumine olnud võimalik ja Küprose türgi kogukonna partnerid on jätkuvalt kahtleval seisukohal, kuna endise töövõtjaga ei ole vaidlust veel lahendatud. Lisaks peavad projektid olema keskkonnatundlikud ja projektide üksikasjades tuleb jõuda kokkuleppele Küprose türgi kogukonnaga.

4.2.2. 2. eesmärk. Sotsiaalse ja majandusliku arengu edendamine

Kogukonna edendamiseks mõeldud kolmanda projektikonkursi (3 miljonit eurot) raames kirjutati alla seitsmele toetuslepingule. Eesmärk on edendada looduslikke ja immateriaalseid kultuuripärandi varasid, tõhustada peamisi kogukonnateenuseid ning tugevdada sotsiaalset ühtekuuluvust ja kohaliku tasandi valitsemist maapiirkondades. Varasemate kogukonna edendamist hõlmavate toetuskavadega ette nähtud 37 toetusest viidi 2014. aastal lõpule 13 toetuse andmine ning 12 toetuse andmist jätkatakse.

Et toetada *VKEde konkurentsivõimet*, sõlmiti VKEde moderniseerimiseks 40 toetuslepingut, mis hõlmasid ka idufirmade jaoks mõeldud viie miljoni euro suurust projektikonkurssi. Viidi lõpule töödeldud toidu ja ökoturismi turu kaardistamine, millega tehti kindlaks võimalikud nišitooted.

Jätkuvalt anti tehnilist abi *maaelu arenguga* tegelevatele sidusrühmadele taimetervise, põllukultuuride mitmekesistamise, mahepõllumajanduse ja toetuste kasutuselevõtu toetamise valdkonnas. Võitlus vahemere puuviljakärbse põhjustatud kahjuga on oluline kogu saare jaoks ning komisjon soodustas kahe kogukonna vahelist suhtlust sel teemal ja toetas kahe kogukonna esimest oliivifestivali, kuigi poliitiliselt tundlikud küsimused piirasid selle mõju. 2014. aastal kirjutati alla uuele loomsete kõrvalsaaduste kõrvaldamise süsteemi kujundamist käsitlevale lepingule. 2014. aastal algas loomatauditõrje jaoks antava tehnilise abi hange. Sellekohane leping sõlmitakse 2015. aasta esimeses kvartalis.

Haridussektoris oli käimas kõigi kümne 2013. aasta lõpus allkirjastatud koolide toetamise lepingu täitmine. Tegemist on selles valdkonnas viienda kavaga (0,7 miljonit eurot), mis toetab tänapäevaseid õppemeetodeid ja kahe kogukonna vahelisi ühisprojekte. Küprose põhjaosas on koolide ressursid väga piiratud ja paljudel juhtudel on ELi toetused arendamistegevuseks äärmiselt olulised.

Pärast *kutsehariduse ja tööturu projekti* (VETLAM) lõpetamist 2012. aastal ja sektori tegevuse hindamist alustati hanget seoses jätkuprojektiga (VETLAM II), mis hõlmaks kutsehariduse ja koolitussüsteemide, elukestva õppe ja aktiivse tööturupoliitika meetmete arendamist ja edendamist.

UNDP rakendatav suurprogramm „Linna- ja kohaliku taristu uuendamise teine etapp” (9,8 miljonit eurot) lõppes 2014. aastal. Seitsmeaastasel programmil oli mitu osa, sealhulgas Limnitis/Yeşilırmaki seitsmenda piiripunkti avamine, Ledra/Lokmaci piiripunkti hoonete ohutusmeetmed, asbestbetoonist veetorude väljavahetamine Nikosias, kultuurisündmused ja väikesemahulised toetused keskkonnateadlikkuse meetmete jaoks Karpasia/Karpazi piirkonnas.

Alates 2008. aastast on tegev abisaajate toetamiseks mõeldud projektijuhtimisüksus, et suurendada rakendamise tõhusust ja korrektsust, kontrollides näiteks võimalikke abikõlbmatuid kulusid. Leping lõppes detsembris ja uue projektijuhtimisüksuse leping sõlmiti 2014. aasta lõpus.

Maailmapanga sihtfond jälgis majanduse arengut ja koostas eriaruandeid. See tegevus oli 2014. aasta lõpuks peaaegu lõpule viidud. Kõnealune töö on eriti oluline, kui silmas pidada abimääruse kohaseid volitusi majandusarengu soodustamiseks. Uus maailmapangaga sõlmitav leping on ettevalmistamisel.

4.2.3. 3. eesmärk. Leppimisele kaasaaitamine, usaldust suurendavad meetmed ja kodanikuühiskonna toetamine

Teadmata kadunud isikute otsimisega tegelev komitee, mida toetatakse UNDPga sõlmitud toetuslepingu kaudu, tuvastas aasta jooksul siiani kõige suurema arvu teadmata kadunud isikuid (157). Kokku on teadmata kadunud isikuid 2001, välja on

kaevatud 948 isiku säilmed ning 564 isiku säilmed on geneetiliselt tuvastatud ja perekondadele üle antud. Välitööd muutuvad üha keerulisemaks, kuna uut teavet napib ja ülejäänud võimalikud matmiskohad on raskesti ligipääsetavad. 2014. aastal avastati säilmeid ainult 17 % väljakaevamiskohtadest, kuigi samal aastal anti juurdepääs ka teisele piirkonnale, mis oli varem Türgi sõjalise kohaloleku tõttu suletud. Juulis külastasid kaks Küprose juhti antropoloogialaborit ja esitasid ühise üleskutse, et julgustada tunnistajaid teavet andma. Teadmata kadunud isikute otsimisega tegeleva komitee töös mängib olulist rolli suhtlemine ja seepärast antakse abimääruse alusel abi, et viia aprillis Nikosias korraldatud kahe kogukonna teadlaste põhjalikku tööd käsitlev näitus muudesse Küprose piirkondadesse ja kaugemalegi. Ligikaudu 70 % teadmata kadunud isikute otsimisega tegeleva komitee kogurahastusest antakse abimääruse alusel. Detsembris sõlmiti UNDPga uus delegeerimisleping, mille maht on 2,6 miljonit eurot.

Kahe kogukonna esindajatest koosnevat ja kultuuripärandit käsitlevat tehnilist komiteed toetav *kultuuripärandi kaitse* oli jätkuvalt edukas, kuna lõpetati tööd Famagustas asuva Mustafa Pasha mošee (endine Stavrose kirik), Paphose hammami (keskaegne Türgi saun) ja Syrianochoris/Yaylas asuva Agios Nicolaose kiriku kallal. Viidi lõpule Deneia/Denya mošee teise etapi tööd. Selle projekti mõju on väga oluline kahe kogukonna vahel usalduse loomiseks. Juulis eraldati lisavahendeid mahus 1,3 miljonit eurot teistele müüriga piirneva Famagusta linna vaatamisväärsustele, st Othello torni ja Arsenali torni vahelise müüri ühe osa restaureerimine, Ravelini torni värava külastajate sissepääsu esimene etapp ja Martinengo bastioni säilitustööd. Olukorra edasise halvenemise vältimiseks tuleb paljudel juhtudel kiiresti sekkuda. Detsembris sõlmiti UNDPga uus delegeerimisleping (käesoleva programmi kohane etapp 3) mahuga 1,4 miljonit eurot, mis tähendab, et ELi toetus kultuuripärandi kaitseks on tänase seisuga kokku 6,7 miljonit eurot.

2014. aastal sõlmiti programmi „Küprose aktiivne kodanikuühiskond” neljanda projektikonkursi alusel antud toetuste lepingud (mahuga 2,5 miljonit eurot), et tugevdada Küprose türgi kodanikuühiskonda ning toetada leppimisele kaasaaitamist ja usalduse suurendamist. Edendati kaasatust keskkonnakaitsesse, inimõiguste kaitsesse ning kultuuri ja sporti. Algatati hange tehnilise abi andmiseks kodanikuühiskonna sektorile, et täiendada selle toetamist toetuste abil.

4.2.4. 4. eesmärk. Küprose türgi kogukonna ELile lähendamine

2014/2015. õppeaasta oli esimene aasta, mis oli hõlmatud Briti Nõukoguga 2013. aastal sõlmitud kaheaastase delegeerimislepinguga, mis käsitles *stipendiumikava* haldamist, pakkudes Küprose türgi õpilastele, teadlastele ja spetsialistidele võimalust õppida ELis. Selle delegeeritud tegevuse esimesel aastal esines mõningaid rakendamisraskusi. Kõnealuse kava alusel anti siiski 2014. aastal välja 115 toetust. Palju tähelepanu pöörati õpilaste teavitamisele võimalustest õppida mujal kui Ühendkuningriigis, et suurendada Küprose türgi kogukonna kokkupuudet teiste Euroopa kultuuridega. Komisjon andis veel 20 toetust varasema projektikonkursi raames, mis hõlmas 2013/2014. õppeaastat.

2013. aastal lõppes esimene *Infopoint*'i projekt, mille eesmärk oli teavitada avalikkust abiprogrammist ja ELi poliitikast ning parandada üldteadmisi EList seminaride, õpitubade ja teavitusürituste abil. Detsembris sõlmiti uus *Infopoint*'i teenusleping, mille kohased volitused jäid samaks.

4.2.5. 5. ja 6. eesmärk. Küprose türgi kogukonna ettevalmistamine acquis' ülevõtmiseks ja rakendamiseks

Komisjoni tehnilise abi ja teabevahetuse büroo (TAIEX) vahendiga aidatakse Küprose türgi kogukonnal valmistuda *acquis'* rakendamiseks Küprose probleemi lahendamise korral. 2014. aastal anti abi peamiselt *acquis'* 16 põhivaldkonnale või -sektorile. 2014. aastal valiti välja uued ELi liikmesriikide eksperdid, kuid abisaajatega valikuprotsessi kokkuleppimisel tekkinud viivituste tõttu oli 2014. aasta meetmete koguarv (221) väiksem kui eelneval aastal. TAIEXi meetmed sisaldasid koolituskursusi, õpitubasid, õppekülastusi ja õigueksperdi nõustamisi.

Küprose türgi kogukonna sisesed ettevalmistused *acquis*' lõplikuks kasutuselevõtuks on endiselt piiratud ja seda takistab *acquis*'ga vastavusse viimiseks ettenähtud õigusaktide vähene vastuvõtmine, piiratud võimekus õigustekstide koostamisel ja puudulik rakendamine. 2014. aastal võeti siiski vastu olulised toitu ja sööta ning tooteohutust käsitlevad õigusaktid ning aasta teisel poolel töö õigustekstidega jätkus ja kiirenes.

Jätkati üle eraldusjoone toimuva kaubanduse (määrus (EÜ) nr 866/2004) toetamist. ELi liikmesriikide eksperdid tegid korrapärast kartulite ja tsitruselistest valmistatud toodete fütosanitaarkontrolli. Sõltumatud eksperdid koostasid ka ajakohastatud loetelu laevadest, mille saagiga võib kaubelda üle eraldusjoone.

4.3. Rahastamine (lepingute sõlmimine ja väljamaksete tegemine)

4.3.1. Lepingute sõlmimine

Kohustused ulatusid 2014. aastal 26,5 miljoni euroni. Paljud hanked, eelkõige tehnilise abiga seotud, viiakse lõpule 2015. aasta alguses. Pärast viimasel kolmel aastal lepingute täitmise lõpuleviimiseks tehtud märkimisväärseid jõupingutusi, programmi ühtlustamist ja allhankemeetmeid peaks kulukohustuste määr 2015. aastal veelgi suurenema, et see oleks paremas vastavuses iga-aastaste programmide jaoks ettenähtud summaga.

4.3.2. Maksed

2014. aastal tehti makseid 21 miljoni euro ulatuses. Maksed eeldatavalt suurenevad, kuna kulukohutuste maht kasvab.

4.4. Järelevalve

Komisjon vastutab otseselt enamiku projektide rakendamise eest (otsene eelarve täitmine). Komisjoni töötajate teostatava järelevalve tase on kõrge, see hõlmab pistelisi kontrolle, kohtumisi objektidel ja juhtkomiteesid. Toetuste andmist kogukondade arendamiseks, VKEdele ja maapiirkondade ettevõtjatele jälgib spetsiaalne programmijuhtimisüksus, kes toetab ka abisaajaid. TAIEXi logistikat jälgitakse võrgupõhise TAIEXi haldussüsteemi kaudu.

4.5. Audit ja kontroll

Paljude abiprogrammi alusel rahastatud hangete dokumentidega (teenused, tööd ja tarned) seoses korraldati järelaudit. 2014. aastal lõpus esitati lõpparuande kavand. Aruandes ei toodud välja ühtegi olulist viga ja vajadust meetmete rakendamiseks pole.

Siseauditi üksus teostas 2013. aastal ühiselt hallatavate projektide auditi, et hinnata laienemise peadirektoraadi sisekontrollisüsteeme. Audit hõlmas ka abiprogrammi alusel rahastatud projekte. Tegevuskontrolle, riskihindamist ja järelevalvet käsitlevad soovitused on ellu viidud.

4.6. Hindamine

2014. aastal lõpetati TAIEXi vahendi hindamine ning esitati soovitused prioriteetide määramise meetodite, kvaliteedikontrolli ja vahe-eesmärkide täpsustamise ning kasutussuutlikkuse järgimise kohta. Eelneval kahel aastal (2012–2013) toimus suuremahuline hindamine sektori ja programmi tasandil ning vajalikud meetmed on juba võetud või programmitöösse lisatud: kogu projekti näitajate hindamine ja uuendamine on käimas; 2015. aastal alustavad konsultandid tööd vee- ja tahkete jäätmete sektori suutlikkuse ja kodanikuühiskonna organisatsioonide tugevdamise vallas; TAIEXi toetust suurendati uue projekti tegevuskavaga ja uute ekspertidega.

2014. aastal esitas teadmata kadunud isikute otsimisega tegeleva komitee poolt korrapärase tulemushinnangu andmiseks kutsutud Equipo Argentino de Antropologia Forense (EAAF) selle komitee tegevuse tõhustamise ettepanekud.

4.7. Teavitamine, tutvustamine ja nähtavus

2014. aastal rakendati 53 avalikkusele nähtavat meedet, mille hulka kuulusid eelkõige Nikosia kahe kogukonna jaoks kavandatud Mia Milia / Haspolati uue reoveepuhasti avamine, Syrianochori/Siryanohoro/Yayla Agios Nicolaose kiriku ja Deneia/Denya mošee taastamistööde lõpetamist tähistavad tseremooniad ning teadmata kadunud isikute peredele korraldatud suuremahuline üritus „Kadunud lähedasi otsides”, et suurendada teadlikkust teadmata kadunud isikute otsimisega tegeleva komitee tööst.

Nikosia põhjaosas korraldati koos komisjoni Nikosia esindusega Euroopa päeva tähistamise üritus. Esindus levitas programmi meetmete kohta türgi, kreeka ja inglise keeles mitmeid pressiteateid.

4.8. Konsultatsioonid Küprose Vabariigi valitsusega

Küprose Vabariigi valitsuse esindajatega toimusid korrapärased kohtumised, eriti kui saart külastasid kõrgemad komisjoni ametnikud. Komisjon toetub omandiõiguse kontrollimisel jätkuvalt oma koostööle valitsusega ja kohtub regulaarselt Brüsselis asuva alalise esindusega.

5. KOKKUVÕTE

Komisjon pakub jätkuvalt abi määruse põhieesmärgi – *hõlbustada Küprose taasühendamist, toetades selleks Küprose türgi kogukonna majanduslikku arengut* – saavutamiseks, kuid konflikti lahendamiseks on vaja poliitilist dialoogi, mida komisjon julgustab ja toetab. 2014. aastal ei toimunud märkimisväärset läbimurret, kuid komisjon on edasiste arengute ja mõlema kogukonna kokkuleppe saavutamise korral valmis edasi tegutsema. Abimäärusega antud volitused kehtivad endiselt ja komisjon jätkab tööd nimetatud määruses täpsustatud eesmärkide saavutamiseks. Suur osa abist aitab kaasa majanduslikule arengule kas otseselt erasektori toetuste kaudu või kaudselt parema taristu, telekommunikatsiooni, tootekvaliteedi ja personali arendamise või *acquis*' lõplikuks kasutuselevõtuks vajalike oluliste ettevalmistuste kaudu.

Kohapealsed toimimisprobleemid võivad mõnes valdkonnas olla väga tõsised, kuna abisaajate suutlikkus on väike ja kohalikke ressursse napib, mis piirab Küprose türgi kogukonna kaasatust. Komisjon ei saa siiski lõpetada tegevust valdkondades, mis kujutavad endast *acquis*' keskset osa ning on ELi kodanike majandusliku ja sotsiaalse heaolu seisukohast väga olulised.

Taristusse tehtavate investeeringute üldine olukord on järgmine: lepingute haldamine on keeruline, üleandmine, käitamine, hooldamine ja jätkusuutlikkus on probleemsed ning sageli on vaja üleandmisejärgset toetust. Taristu arendamist on abimääruses siiski silmatorkavalt käsitletud ja ettevalmistamisel on suur hulk projekte, mis on eelkõige seotud keskkonnaga.

Abimääruse alusel alustati projektide suuremahulist rakendamist kohapeal 2009. aastal ning viie aasta jooksul on nii komisjon kui ka abisaajad sellest palju õppinud. Vaatamata abimääruse väga ulatuslikele eesmärkidele on komisjoni järjepidev lähenemisviis ja keskendumine põhiteemadele andnud käegakatsutavaid tulemusi. Paljud programmid, sealhulgas usaldust suurendavad meetmed ja toetuskavad, mis on mõeldud ka erasektori ettevõtjatele, koolidele ja kogukondadele, on saavutanud tunnustuse ja mõju. Eriti hästi võeti vastu stipendiumikava, mis saavutas hea nähtavuse.

Eurobaromeetri uuringute[4] tulemused näitavad, et üldisemate ELi mõõdupuude järgi on Küprose türgi kogukonna usaldus Euroopa Liidu vastu suur ja Euroopa Liitu suhtutakse positiivselt, kuid üldist leppimisprotsessi hoogustaks oluliselt see, kui säilitatakse ELi nähtavus ja suheldakse Küprose türgi kogukonnaga kui ELi kodanikega.

[4] http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm